

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне і практичне значення результатів дисертації Хорошева Максима Ігоровича «Соціальний захист населення в умовах цифрової економіки» яка подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні і поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка»

1. Оцінка роботи здобувача у процесі підготовки дисертації і виконання індивідуального плану навчальної та наукової роботи.

Здобувача Хорошев Максим Ігорович в повному обсязі виконав Індивідуальний план підготовки доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка».

Освітня складова програми в обсязі 42 кредитів ECTS виконана в повному обсязі, яка включала цикл загальної підготовки 13 кредитів, цикл фахової підготовки 29 кредитів (12 кредитів – нормативні компоненти, 12 кредитів вибіркові компоненти, 5 кредитів – педагогічна практика). Здобувач успішно склав усі іспити і заліки, передбачені навчальним планом

У процесі навчання здобувач набув усіх компетентностей –теоретичних знань, вмій і навичок, визначених Стандартом вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня (доктор філософії) за спеціальністю 051«Економіка» (галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»), затвердженого та введеного в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 10.05.2022 р. № 424.

Всі заплановані види робіт були виконані своєчасно. Здобувач плідно співпрацював з науковим керівником д.е.н., професором Соболевим В.М.. з часу його призначення.

2. Обґрунтування вибору теми дослідження

Сучасні соціально–економічні процеси характеризуються стрімким розвитком цифрових технологій, що проникають у всі сфери суспільного життя, змінюючи засади функціонування економіки, публічного управління та соціальної політики. У цих умовах система соціального захисту населення постає перед викликами, які вимагають переосмислення її структури, функцій і механізмів дії. Цифрова трансформація, з одного боку, відкриває нові можливості для забезпечення адресності, прозорості й ефективності соціальної підтримки, а з іншого – загострює проблеми цифрової нерівності, доступу до сервісів та захисту персональних даних.

Особливої актуальності питання соціального захисту набули в умовах повномасштабної російської військової агресії проти України, яка супроводжується масовим переміщенням населення, зростанням рівня бідності, соціального напруження та посиленням вразливості окремих категорій громадян. За цих умов держава повинна оперативно адаптувати соціальну політику до нових реалій, спираючись на цифрові інструменти як засіб забезпечення швидкого реагування, прозорого адміністрування та справедливого розподілу ресурсів.

Актуальність дослідження зумовлена нагальною потребою теоретичного осмислення та практичного впровадження цифрових рішень у сфері соціального захисту, що дозволить модернізувати чинну систему відповідно до принципів соціальної справедливості, сталого розвитку та євроінтеграційних зобов'язань України.

3. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертацію виконано в межах планової теми НДР кафедри економічної теорії та економічних методів управління Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна «Сучасна господарська система: інформаційно-комунікаційні імперативи посткризового розвитку» (номер державної реєстрації 0121U100453). У межах зазначеної теми дисертантом особисто розкрито тенденції трансформації інститутів соціального захисту в умовах цифрової економіки, визначено напрями інтеграції цифрових технологій у систему соціальної підтримки, систематизовано ризики та можливості цифровізації соціальних сервісів, а також поглиблено наукові уявлення про взаємозв'язок соціальної справедливості та економічної ефективності у процесі цифрової модернізації..

4. Особистий внесок дисертанта в отримання наукових результатів.

Наукова новизна результатів дослідження, отриманих особисто здобувачем, полягає в наступному:

вперше:

–обґрунтовано необхідність і доцільність запровадження в Україні гібридної моделі соціального захисту, що забезпечує баланс економічної ефективності та соціальної справедливості шляхом органічного поєднання державних гарантій, приватних механізмів, інтеграції страхування, податкових інструментів та цифрових платформ, гнучкої адаптації до демографічних і ринкових змін, широкого використання міжнародної підтримки;

–розроблено три сценарії розвитку цифрових соціальних послуг в Україні до 2030 року: песимістичний (інерційна фрагментація – збереження адміністративної розпорошеності, низький рівень координації між платформами, та локальними реєстрами, обмежене фінансування реформ у поєднанні з політичними ризиками); базовий (поетапна інтеграція – успішне масштабування наявних рішень, розширення програм цифрової грамотності та покращення міжвідомчої взаємодії); оптимістичний (повна цифрова трансформація на основі інноваційного прориву за наявності політичної волі, інституційної сталості та залучення міжнародної допомоги) та визначено головні чинники впливу на їх реалізацію (інституційна спроможність держави та належне інвестиційне підкріплення).

удосконалено:

–методику порівняння еволюції моделей цифрової трансформації соціального захисту в Україні і світі за критерієм базової основи відповідної моделі: в ЄС – цифрова зрілість, в США – програмна адресність, в Китаї – масштаб і централізація, в Україні – кризове навантаження та адаптація;

дістали подальшого розвитку:

–систематизація ризиків цифрової трансформації системи соціального захисту населення в Україні: інституційна фрагментація та неузгодженість рішень, опір змінам у державному секторі, недостатній рівень цифрових компетенцій, обмежена технічна та інфраструктурна спроможність, необхідність балансування швидкості змін і якості їх впровадження), які знижують економічну ефективність цифровізації;

–теоретичне узагальнення каналів впливу цифровізації на ефективність соціальної політики в Україні, а саме: підвищення адресності, посилення прозорості та зниження корупційних ризиків;

–розкриття сутності соціального захисту в цифровій економіці шляхом виділення таких її базових характеристик, як проактивний характер, персоналізація та етична орієнтація;

–обґрунтування змісту технологічної структури цифрових моделей соціального захисту як системного динамічного поєднання та інтеграції реєстрів, платформ самосервісу, ІІІ та блокчейн-рішень;

–наукові уявлення щодо сучасних викликів стійкому розвитку національних систем соціального захисту (старіння населення, глобалізація мобільності робочої сили, нестабільність зайнятості, розвиток нестандартних форм праці, цифрова нерівність);

–наукові уявлення щодо еволюції функцій системи соціального захисту під впливом цифровізації соціально-економічних процесів шляхом виділення та розкриття наступних функцій: мінімізація соціальних ризиків, зменшення нерівності, соціальна стабільність та згуртованість, розвиток людського потенціалу.

5. Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, які захищаються

Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані в дисертації, є достовірними і науково обґрунтованими, що знаходить своє підтвердження у відповідальному і мотивованому використанні законодавчої бази та нормативних документів, значного масиву наукової інформації та достовірних статистичних та первинних даних, оброблених з використанням наукових методів аналізу та дослідження, у підкріпленні отриманих висновків і рекомендацій фактичним матеріалом та результатами розрахунків, проведених особисто автором, у критичному використанні багатьох літературних джерел зарубіжних та вітчизняних авторів.

6. Практичне значення отриманих результатів Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості їх застосування для удосконалення механізмів реалізації державної політики у сфері соціального захисту населення в умовах цифрової трансформації.

Запропоновані у дисертації підходи до модернізації системи соціального захисту можуть бути використані органами державної влади та місцевого

самоврядування під час розробки програм цифровізації соціальних послуг, забезпечення адресності соціальної допомоги та підвищення рівня доступності сервісів для вразливих груп населення. Аналітичні матеріали та узагальнені висновки дослідження можуть слугувати інформаційною основою для підготовки нормативно-правових актів, що регулюють порядок надання соціальних послуг із використанням цифрових технологій.

Матеріали дисертації також можуть бути використані в освітньому процесі під час викладання навчальних дисциплін соціально-економічного спрямування, зокрема, курсів з теорії соціальної політики, електронного урядування, цифрової економіки та публічного управління.

Окремі результати можуть бути використані для проведення подальших наукових досліджень з питань цифрової трансформації соціальної сфери, а також для підготовки стратегічних документів на рівні міністерств, територіальних громад і міжнародних донорських проєктів.

7. Повнота викладення матеріалів дисертації в роботах, опублікованих автором.

Результати дослідження у достатній мірі опубліковані у 4 статтях здобувача у фахових наукових виданнях України категорії «Б»:

7.1. Хорошев М. І. Зміни демографічної ситуації в Україні під час війни та їх вплив на соціальну політику. *Бізнес-Інформ*. 2024. № 8. С. 259–269.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-8-259-269>

URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2024-8_0-pages-259_269.pdf

7.2. Хорошев М. І. Ефективність системи соціального захисту в Україні в умовах війни. *Бізнес-Інформ*. 2024. № 10. С. 268–277.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-10-268-277>

URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2024-10_0-pages-268_277.pdf

7.3. Соболев В. М., Хорошев М. І. Цифровізація соціального захисту населення: сучасні глобальні виклики та ризики. *Інвестиції: практика та досвід*. 2025. № 24. С. 58–66.

DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2025.24.58>

URL: <https://nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/8404/8542>

Особистий внесок Хорошева М.І. – виявлення та систематизація сучасних тенденцій цифровізації соціально-економічних процесів в Україні та світі, виявлення каналів впливу цифровізації на соціальний захист населення та змістовне розкриття цього впливу, узагальнення ризиків цифровізації соціального захисту та засобів їх нейтралізації.

Особистий внесок Соболева В.М. – участь у підборі джерел для написання статті, підготовці огляду цих джерел, складенні списку використаних джерел та остаточне редагування тексту.

7.4. Соболев В. М., Хорошев М. І. Особливості та перспективи цифрової модернізації соціального захисту в Україні. *Бізнес-Інформ*. 2025. № 11. С. 205–216.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-11-205-216>

URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2025-11_0-pages-205_216.pdf

Особистий внесок Хорошева М.І. – обґрунтування шляхів підвищення ефективності використання цифрових технологій у системі соціального захисту населення в Україні, узагальнення світового досвіду цифровізації системи соціального захисту населення та основні риси національної моделі цифровізованого соціального захисту населення для України.

Особистий внесок Соболева В.М. – участь у підборі джерел для написання статті, підготовці огляду цих джерел, складенні списку використаних джерел та остаточне редагування тексту.

8. Апробація матеріалів дисертації

Положення та висновки проведеного дослідження доповідались на 2 міжнародних конференціях з публікацією тез доповідей:

8.1. Хорошев М. І. Статистичне дослідження міграційних процесів внаслідок російської військової агресії. Сучасна статистика: проблеми та перспективи розвитку: матеріали XXII Міжнародної науково–практичної конференції з нагоди Дня статистики працівників. Київ: «Інформаційно–аналітичне агентство», 2024. С.184–186.

URL: <https://irb.nasoa.edu.ua/server/api/core/bitstreams/9c2d3a28-be02-4b5f-a038-25f5c7a77820/content>

8.2. Хорошев М. І. Ефективність системи соціального захисту в Україні в умовах війни // Управління розвитком економічного середовища в умовах глобальних трансформацій : тези доп. наук.–практ. конф. (6 лютого 2025 р.). Харків : [б. в.], 2025. С. 145–146.

URL: <https://econmgmt.uepa.karazin.ua/wp-content/uploads/2025/03/.pdf9>.

9. Оцінка структури, мови та стилю дисертації

Дисертація має добре продуману структуру, яка дозволила глибоко і всебічно розкрити заявлену тему.

Зміст дисертації викладено доказово, логічно, грамотно, доступною літературною мовою.

10. Відповідність змісту дисертації спеціальності, за якою вона подається до захисту.

Дисертація повністю відповідає спеціальності 051 «Економіка», за якою вона подана до захисту, оскільки в ній досліджено систему соціального захисту, яка є складовим елементом макроекономічної політики держави – невід’ємного елемента сучасної змішаної економіки.

11. Дотримання академічної доброчесності

Здобувач Хорошев Максим Ігорович в процесі виконання дослідження дотримувався усіх принципів академічної доброчесності. Дисертація пройшла перевірку в антиплагіатній системі Strikeplagiarism і отримала позитивний висновок щодо правомірності усіх запозичень та їх належного оформлення.

12. Результати обговорення та проведення презентації. Рекомендація дисертації до захисту.

Дисертаційна робота є самостійним, завершеним дослідженням, що містить нові науково обґрунтовані результати, які в сукупності розв'язують актуальне наукове завдання удосконалення системи соціального захисту населення в умовах прогресуючої цифровізації усіх соціально-економічних процесів, що має істотне значення для економічної теорії та практики господарювання в Україні.

Дисертація Хорошева М.І. відповідає вимогам п. 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою КМУ від 12.02.2022 р. № 44 (з наступними змінами), а її автор – Хорошев Максим Ігорович – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з економіки.

Висновок затверджено на засідання кафедри економічної теорії та економічних методів управління 28 квітня 2026 р. (протокол № 13).

Результати відкритого голосування:

«за» – 9 з 9 членів кафедри, що були присутніми на засіданні;

«проти» – 0 ;

утримались – 0.

Загальна кількість членів кафедри – 9.

Головуючий на розширеному засіданні
кафедри економічної теорії та
економічних методів управління,
д.е.н., проф., в.о. зав. кафедри економічної
теорії та економічних методів управління
Харківського національного університету
імені В.Н.Каразіна

Андрій ГРИЦЕНКО